

جشن‌ها و جشنواره‌های ایرانیان

The Iranian Celebrations and Festivals

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

کمیسیون ملی
یونسکو - ایران

Iranian National
Commission for
UNESCO

پژوهش و نگارش:
بهروز بیگوند

با همکاری کمیسیون ملی یونسکو در ایران

- بیگوند، بهروز، ۱۳۵۴ -
 جشن‌ها و جشنواره‌های ایرانیان / تحقیق و نگارش بهروز بیگوند.
 تهران: بهروز بیگوند، ۱۳۹۳.
 ۱۷۶ ص: مصور (رنگی)، جدول.
 ۲-۳۱۸۹-۰۴-۶۰۰-۹۷۸
 فیبا
 فارسی - انگلیسی.
 کد نامه.
 تاریخ - ایران - تاریخ
 کاه شماری - تاریخ
 مردم - کشاورزی - ایران
 ۳۹۳ ب۱۲ / ۷۴ GT
 ۳۰۲۶۹۵۵
 ۳۷۰۸۸۵۱
 : شناسه
 : عنوان و نام کتاب
 : مشخصات نشر
 : مشخصات ظاهری
 : شابک
 : وضعیت فهرست نویسی
 : یادداشت
 : یادداشت
 : موضوع
 : موضوع
 : موضوع
 : رده بندی کنگره
 : رده بندی دیویی
 : شماره کتابشناسی ملی

ناشر: جشن‌ها و جشنواره‌های ایرانیان

تحقیق و نگارش: بهروز بیگوند

ناشر: مؤلف

سال انتشار: ۱۳۹۴

نوبت چاپ: اول

مرکز پخش: ۰۹۱۹۷۷۳۲۱۷۱

جلد و صفحه آرائی: عباس میرزاخانی (گروه طراحان سکرو)

ویراستاران: مریم بالاور، بهنام بزرگی، مریم نوذری

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: مجتمع چاپ نامی نقش

شمارگان: ۱۰۰۰

حق چاپ محفوظ است
 کپی برداری و نشر پیگرد قانونی دارد

پیشگفتار

به نام برارزنده نام‌ها کز آغازها داند انجام‌ها

رویش‌های زمینی، از برکت بارش‌های آسمانی است. یک کشاورز قدر و شکوه ازلی این پیوند زمین و آسمان را خوب می‌داند زیرا هر کاشته و برداشته او، نشانی از همین پیوند را در خود دارد. هر دانه که می‌کارد، در خاک ریشه می‌کشد و راسمان برگ می‌گستراند تا به اراده آفریدگار، نعمتی به ما ببخشد پس شادی و شوق چشمان کشاورز در هنگام چیدن و برداشت، گواهی از قدرشناسی و شکر این نعمت هاست. زیباترین جشن‌های ایرانی در پیوند با طبیعت است و به کلی با زندگی کشاورزی در ارتباط است. مردم ایران کهن، بیشتر کشاورز و دامدار بودند و این همه جشن‌ها و مراسم کددام بهانه کوچکی بوده برای سپاسگزاری از نعمت‌های بزرگ و بی‌پایان آفریدگار. نیاکان ما، هزاران سال پیش، از شادترین مردمان جهان بودند و در طول سال جشن‌های بسیاری را به مناسبت‌های مختلف برگزار می‌کردند. جشن‌هایی که پیوند با پدیده‌های طبیعی، کیهانی و اقلیمی داشت و زمان اجرای آن‌ها با تقویم طبیعت مطابقت داشت. ویژگی مهم جشن‌ها و مراسم ایران قدیم در احترام، نگهداری و پاسداشت همه‌ی طبیعت است و هیچ اثری از بردفتری و خشونت نسبت به گیاهان و حیوانات در آن‌ها نیست و به انگیزه‌ی پاکیزگی و پاسداری محیط زیست، رسانی همراه بوده است.

ایرانیان قدیم، جشن‌های میهنی را یکپارچه و با پیوستگی شگفتی برگزار می‌کردند. تفاوت‌های قومی، دینی و زبانی عامل بازدارنده‌ی یکپارچگی نبود و همگی برای نگه‌داری آن می‌کوشیدند بعنوان نمونه هزاران سال، نوروز، مهرگان و سده در کنار یکدیگر مانند سه پایه استوار میان فرهنگ ایرانی بودند و برگزاری همین مراسم ساده و زیبا، همدلی و اتحاد اقوام ایرانی را به همراه داشته است. امروزه مردم از تاریخ و هویت فرهنگی و از میراث نیاکان خود کمی ناآگاهند.

ضرورت دیده‌شدن با تحقیق و نگارش این اثر گامی در بازشناسی جشن‌ها و آیین‌رسانی به هم‌میهنان و حتی دوستداران خارجی علاقمند به دیدار از دیار و فرهنگ کهن ایران برداشته شود. هدف این کتاب دو زبانه، علاوه بر معرفی ۱۳۵ جشنواره استانی برای جذب گردشگران ایرانی و خارجی و کوششی برای رونق صنعت توریسم کشاورزی، شناساندن محتوا و زمان ۹۷ جشن قدیمی است. جشن فراموش شده نیز هست؛ چرا که در گذر زمان به نوعی رنگ باخته و یا از خاطره‌ها رفته‌اند.

بدون شک ژرفای وجود انسان به شادی نیاز دارد زیرا جوشش برآمده از شادی، سرچشمه جوشش های دیگر مانند فراگیری بهتر، کارکرد با ارزش تر، زندگی موفق تر، تندرستی و از همه بالاتر رضایت و خشنودی است. شایسته است آن چه خود داریم را بیشتر شناخته و در شناساندن و گسترش آن بکوشیم و شایسته تر آن که هر یک از ما در عمل گام مؤثری برداریم و برای ترویج این فرهنگ، سهمی ایفا کنیم تا مبادا فرزندان این سرزمین آن چه میراث دارش هستند را از دیگران طلب کنند.

«اگر شادی نباشد، جهان را ارزش زیستن نیست»

در این راه به یاری حضرت خدیجه که یکی برداشته ایم و دست یاری هر که احساس مسئولیت کند و فرهنگ کهن این سرزمین را گرامی بدارد، ترمی می فشریم و همه ی نیک اندیشان را به آغاز این همراهی فرهنگی و اقدامی برای توسعه گردشگری دعوت می کنیم. جا دارد مراتب قدردانی ام را از همه ی خوانندگان این اثر بیان کرده و امیدوارم به هر کس که دو کتاب «ایران» جلدی از این کتاب هدیه دهید. پیشاپیش زحمات همه ی گرامیانی که تحت هر عنوانی، در ترویج این اثر نقش چشمگیری خواهند داشت را قدرشناسم. در این چاپ، بخش ترجمه شده، بسیار چیدمه متنبر شده است و زحمت ترجمه را جناب آقای مهدی افشار قبول کرده اند که در کارنامه خود، ترجمه انگلیسی است کتاب سهراب سپهری و دیوان اشعار خانم پروین اعتصامی را نیز دارند. مشتاقانه برای تکمیل تر شدن کار، از نظرات شما خوانندگان گرامی، همچون چاپ نخست تا چهارم همین کتاب با عنوان پیشین «جشن های فراموش شده ایران باستان»، در این سال و وبلاگ زیر استقبال می شود. از قلم تا قدم، رهی به بلندای تاریخ در پیش است.

آنکه فرهنگ نورزد، به چه ارزد؟

Eshragh_21777@yahoo.com

بهروز بیگوند دی ۱۳۹۴

فهرست مطالب

۶	پیشگفتار
۱۴	ارتباط جشن‌ها با فرهنگ و تمدن
۱۶	ناریخچه ای از تقویم (گاه‌شمار) ایرانی
۲۶	ایران (سرزمین آریانیان، سرزمین آزادگان)
۲۸	عقاید بنیادین تاریخ در مورد ایران باستان
۳۱	معنا و تاریخچه ی نام ماه‌ها از پارسی باستان
۳۵	جشن زادروز و ابتکالی ایران
۳۶	ویژگی عمومی جشن‌های ایرانی
۳۸	ضرب المثل‌ها و سروده‌ها در باره کتاب
۴۲	جشن‌های کهن سرزمین ایران ۹۷۱ هـ

جشن‌های ماه (مارس / آوریل)

۴۴	۱ فروردین - جشن نوروز، جشن سال نو
۴۶	۶ - فروردین - جشن اسپدانوشت، روز امید و شادباش، جشن زادروز زرتشت
۵۰	۶ فروردین - جشن آب پاشان / آب ریزان / نوروز طبری / آفریجگان
۵۰	۱۰ فروردین - جشن آب‌انگاه
۵۱	۱۳ فروردین - جشن سیزده بدر
	(۱ تا ۱۳ نوروز) - جشن بیل گردانی
۵۲	۱۷ فروردین - جشن سروشگان، هفده روز
۵۲	۱۷ فروردین - جشن خروس، خرئوس اوستایی
۵۳	۱۹ فروردین - جشن فروردینگان / فردوگ
۵۴	جشن نخستین شنبه سال
۵۴	جشن نخستین چهارشنبه سال
۵۶	جشن بهار جشن، جشن کوسه برنشین

جشن های اردیبهشت (آوریل / می)

- ۲ اردیبهشت - جشن گیاه آوری (گردآوردن گل و گیاه دارویی از صحرا)..... ۵۷
- ۳ اردیبهشت - جشن اردیبهشتگان، گلستان جشن..... ۵۷
- ۱۰ اردیبهشت - جشن چهلمین روز نوروز، چله نوروز..... ۵۷
- جشن های گاهان باری..... ۵۸
- ۱۰ تا ۱۴ اردیبهشت - گاهان بار میدیو زرم (پیدایش آسمان)..... ۵۹
- ۱۵ اردیبهشت - جشن میانه‌ی بهار، جشن بهاربد، پیر شهریار..... ۵۹
- ۱۵ اردیبهشت - جشن گلاب گیری..... ۵۹
- ۱۶ اردیبهشت - جشن مهرگلان، می گلان..... ۶۰
- ۱۹ اردیبهشت - پنجاه بند..... ۶۰

جشن های خرداد (می / ژوئن)

- ۱ خرداد - جشن ارغاسوان، اریجاسون، جشن فرما (شصت بهار)..... ۶۲
- ۴ خرداد - جشن خوردادگان..... ۶۲
- ۴ خرداد - جشن عروس آریایی..... ۶۳
- ۲۹ خرداد - جشن عید ماه (۵ روزمانده به سال نو)..... ۶۳
- ۳۱ خرداد - جشن پایان بهار..... ۶۳

جشن های تیرماه (ژوئن / ژوئیه)

- ۱ تیر - جشن اول تابستان، آب پاشونک، گوجه عروس، جشن گل عروس..... ۶۴
- ۶ تیر - جشن نیلوفر..... ۶۴
- ۸ تا ۱۲ تیر - گاهان بار میدیوشهم گاه (پیدایش آب)..... ۶۴
- ۱۰ تیر - جشن تیرگان (روز بزرگداشت نویسندگان)..... ۶۶
- ۱۳ تیر - جشن آب پاشان..... ۶۷
- ۱۵ تیر - جشن خام خواری..... ۶۷

جشن‌های اُمرداد ماه (ژوئیه / اوت)

۶۸.....	۳ اُمرداد - جشن اُمردادگان.....
۷۰.....	۷ اُمرداد - عید تادئوس.....
۷۰.....	۱۰ اُمرداد - جشن چله ی تابستان.....
۷۰.....	۱۵ اُمرداد - جشن میانه تابستان.....
۷۱.....	۱۵ اُمرداد - جشن فندق.....
۷۱.....	۱۸ اُمرداد - جشن رشن.....
۷۱.....	۳۰ اُمرداد - جشن شهریورگان.....
۷۲.....	پایان اُمرداد - جشن نوروز دریایی.....

جشن‌های شهریور ماه (اوت / سپتامبر)

۷۳.....	۳۰ اُمرداد - جشن شهر مردی، عروج مانی.....
۷۳.....	۱ شهریور - جشن تالیه / نغریه / سن خنکی هوا.....
۷۳.....	۳ شهریور - جشن کشمیر.....
۷۳.....	۸ شهریور - جشن خزان.....
۷۳.....	۲۱ تا ۲۵ شهریور - گاهان بار پیدایش شهر (پیدایش زهرمن).....
۷۴.....	۲۵ شهریور - روز بزرگداشت سالخوردگان.....
۷۴.....	۳۱ شهریور - جشن پایان تابستان.....
۷۴.....	۳۱ شهریور - جشن انار.....
۷۴.....	۳۱ شهریور - جشن انگور، جشن شاندر.....
۷۵.....	(جمعه پایان تابستان) جشن خرمن، علم و آیینی.....

جشن‌های مهر ماه (سپتامبر / اکتبر)

۷۶.....	۱۰ مهر - جشن میتراکانا، سال نو هخامنشی، جشن مهرگان.....
۸۳.....	۱ تا ۵ مهر - جشن کاشت.....
۸۴.....	۱۲ مهر - جشن هزاره فردوسی.....
۸۴.....	۱۶ مهر - جشن مغوژتی، مگوفونیا (یونانی)، مغ کشان.....
۸۴.....	۱۶ مهر - جشن رام روزی، جشن پیروزی کاوه و فریدون بر ضحاک.....
۸۵.....	۲۰ تا ۲۴ مهر - گاهان بار ایاسرم گاه (پیدایش گیاهان).....
۸۵.....	پایان مهر - جشن بابای دهقان.....

جشن‌های آبان ماه (اکتبر / نوامبر)

- ۴ آبان - جشن آبانگان، آبان، آبان ناف، آبان و بُرزیزد..... ۸۶
- ۱۲ آبان - جشن تیرسیزده، تیرماه سیزده شو (جشن تیرگان مازندرانی ها)..... ۸۶
- ۱۵ آبان - جشن میانه پاییز..... ۸۶
- ۲۷ آبان - جشن تیرجشن، گالشی جشن..... ۸۶

جشن‌های آذر ماه (نوامبر / دسامبر)

- ۱ آذر - جشن آذر جشن..... ۸۸
- ۳ آذر - جشن آذرگان / جشن آذر..... ۸۸
- ۲۵ آذر - نخستین جشن دی..... ۸۹
- ۳۰ آذر - جشن پایان پاییز..... ۹۰
- ۳۰ آذر - جشن شب یلدا، شب چله..... ۹۰
- شب یلدا در سخن شاعران..... ۹۲

جشن‌های دی ماه (دسامبر / رانویه)

- جشن‌های دیگان (روز میلاد خورشید، دی جشن)..... ۹۴
- ۲۵ آذر - نخستین جشن دیگان..... ۹۴
- ۱ دی - دومین جشن دیگان..... ۹۴
- ۹ دی - سومین جشن دیگان..... ۹۴
- ۱۰ تا ۱۴ دی - گاهان باز میداریم گاه (پیدایش جانوران)..... ۹۵
- ۱۴ دی - سیرسور، جشن گیاه خواری، خام خواری..... ۹۵
- ۱۵ دی - جشن پیکر تراشی، جشن بتیکان..... ۹۵
- ۱۶ دی - جشن درفشها، جشن درامزینان، گاو درفش، گاوکتل، کاکتل..... ۹۵
- ۱۷ دی - چهارمین جشن دیگان..... ۹۴
- ۲۶ دی - جشن بهمنگان (مزاجه شود به ماه بهمن)..... ۹۶
- جشن برف..... ۹۶

جشن‌های بهمن ماه (ژانویه / فوریه)

- ۲۶ دی برابر با ۲ بهمن زرتشتی - جشن بهمنگان ۹۷
- ۵ بهمن - جشن پیر شالیار هورامان ۹۸
- ۱۰ بهمن - جشن سده ۹۹
- (سذق، سره، خریچار، کوسه ناقالدی، سده سوزی، هله هله، شب گزنه، چوپانان) ۹۹
- ۱۵ بهمن - جشن میانه زمستان، جشن بهار کردی، وهار کردی ۱۰۰
- ۲۲ بهمن - جشن کژین، جشن باد روزی، بادبره، باذوره ۱۰۱
- ۲۵ بهمن - جشن درندر، جشن آتش ارمینان ۱۰۱
- ۱۵ و ۳۰ بهمن - جشن می ۱۰۱
- ۲۹ بهمن - جشن اسفندگان (اسپندارمذگان) ۱۰۲

جشن‌های اسفند ماه (فوریه / مارس)

- ۱ اسفند - جشن آبسالان، آبسال و بار، بار، جشن روباه ۱۰۵
- ۱ اسفند - جشن اسفندی ۱۰۵
- ۵ اسفند - جشن برزگران ۱۰۵
- ۱۰ اسفند - جشن وخشنکام، جشن ناهید ۱۰۵
- ۱۹ اسفند - جشن نوروز رودها ۱۰۶
- ۲۰ اسفند - جشن درختکاری، گلدان، اینجه ۱۰۶
- ۲۴ اسفند (آخرین چهارشنبه سال) - چهارشنبه سوری، چهارشنبه آبل ۱۰۸
- ۲۵ تا ۲۹ اسفند - گاهان بار همس پت میدیم گاه (پیدایش انسان) ۱۱۱
- ۲۶ اسفند - جشن فروردگان، فرودگان ۱۱۱
- ۲۹ یا ۳۰ اسفند - جشن پایان زمستان، جشن اوشیدر، جشن علفه ۱۱۱
- ۲۹ اسفند - جشن روز ملی شدن صنعت نفت ایران ۱۱۲
- ۲۹ یا ۳۰ اسفند - جشن گل سرخ ۱۱۲
- جشن ۱۲۰ ساله ۱۱۲

جشنواره های استانی ایران

۱۱۴.....	جشنواره های استانی ایران (۱۳۵مورد/ ویژه گردشگران)
۱۱۶.....	جشنواره های استانی فصل بهار (۳۸ مورد)
۱۲۰.....	جشنواره های استانی فصل تابستان (۴۱ مورد)
۱۲۴.....	جشنواره های استانی فصل پاییز (۳۹ مورد)
۱۲۷.....	جشنواره های استانی فصل زمستان (۱۷ مورد)
۱۲۸.....	جشن های فراموش شده (۶۳ مورد)
۱۲۹.....	منابع مورد استفاده استانی یا تطبیق

